

Capitolul I

Subiectele de drept

Secțiunea 1

Persoana fizică

§ 1. Aspecte generale

Cei care participă la raporturile de drept poartă denumirea de subiecte ale unor astfel de raporturi juridice. Sunt subiecte ale raporturilor juridice, persoanele fizice, adică omul privit în individualitatea sa și persoanele juridice, adică un colectiv de oameni având o organizare de sine stătătoare.

A fi subiect de drept înseamnă a fi titular de drepturi și obligații¹. Calitatea de subiect de drept presupune existența capacității juridice, care reprezintă aptitudinea generală și abstractă a subiectului de drept de a avea drepturi și obligații².

În țara noastră calitatea de subiect de drept a omului, cu capacitate juridică, a apărut după punerea în aplicare a Codului civil român³.

§ 2. Capacitatea civilă a persoanei fizice

Capacitatea civilă este definită ca „*acea parte a capacității juridice a persoanei care constă în capacitatea de a avea și de a-și executa drepturile civile și de a avea*

¹ E. Lupan, D.A. Popescu, *Drept civil. Persoana fizică*, Ed. Lumina Lex, București, 1993, p. 7; O. Ungureanu, *Manual de drept civil. Parte generală*, ed. a IV-a, Ed. All Beck, București, 1999, p. 42. În societatea sclavagistă nu oricărui om i se recunoștea posibilitatea de a participa la raporturile juridice ca titular de drepturi și obligații. În acest sens, a se vedea V. Hanga, M. Jacotă, *Drept privat roman, E.D.P.*, București, 1964, p. 105.

² Persoanele considerate simple lucruri (*res*) sau unelte grăitoare (*instrumenta vocalia*) nu puteau fi subiecte de drept și nu aveau capacitate juridică. Prin urmare, multă vreme numai oamenii liberi aveau capacitate, putând fi subiecte de drept, titulari de drepturi și obligații. Sclavii, lipsiți de capacitate juridică, erau supuși stăpânilor lor, care aveau dreptul de a dispune de sclavi, ca orice lucru, aveau asupra lor drept de viață și de moarte. Inițial, pedeapsa cu moartea aplicată unui sclav de stăpânul său constituia un fapt obișnuit, lipsit de consecințe juridice pentru stăpân. Ulterior însă, stăpânul care se purta cu cruzime față de sclav era obligat să-l vândă, iar cel care și-a ucis sclavul fără motive răspunderea ca de uciderea unui sclav străin. Mai târziu a fost oprită executarea sclavilor de către stăpânii lor.

³ Codul Caragea pune robii și țigani în același rând cu dobitoacele. Robia a fost desființată în Moldova prin Legea din 1855, iar în Valahia în 1856. A se vedea, M.A. Dumitrescu, *Manual de drept civil*, București, 1920, p. 34.

și de a-și asuma obligațiile civile, prin încheierea de acte juridice¹". Ea are 2 elemente componente: capacitatea de folosință și capacitatea de exercițiu².

Capacitatea de folosință reprezintă aptitudinea generală și abstractă a unei persoane de a avea drepturi și obligații civile³.

Capacitatea de folosință prezintă o serie de caracteristici: *legalitate* (nu se poate reglementa decât prin lege), *generalitate* (aptitudinea omului de a avea toate drepturile și obligațiile civile), *inalienabilitate* (nu se poate renunța la capacitatea de folosință și nici nu poate fi înstrăinată), *intangibilitate* (nu poate fi limitată sau îngădită decât numai prin lege), *egalitate* (sexul, rasa, naționalitatea, religia, gradul de cultură nu au influență asupra capacității de folosință), *universalitate* (ea este atribuită tuturor oamenilor)⁴.

Capacitatea de exercițiu reprezintă aptitudinea persoanei de a-și exercita drepturile și a-și îndeplini obligațiile prin încheierea de acte juridice civile.

Caracterele juridice ale capacității de exercițiu sunt: *legalitate* (începutul, conținutul, încetarea se reglementează numai prin lege), *generalitate* (aptitudinea omului de a exercita drepturi și îndeplini obligații prin încheierea oricărui acte juridice civile), *inalienabilitate* (nu se poate renunța la capacitatea de exercițiu și nici nu poate fi înstrăinată), *intangibilitate* (nimeni nu poate fi lipsit de capacitatea de exercițiu decât în cazurile prevăzute de lege), *egalitate* (sexul, rasa, naționalitatea, religia, opiniile politice, gradul de cultură nu au influență asupra capacității de exercițiu).

Spre deosebire de capacitatea de folosință, capacitatea de exercițiu este lipsită de caracteristica universalității.

Vom analiza modalitățile de dobândire și de pierdere a capacității de folosință și a celei de exercițiu în cazul persoanelor fizice, urmând ca problema capacității persoanei juridice să fie abordată în cadrul capitolului destinat analizei persoanei juridice.

2.1. Capacitatea de folosință a persoanei fizice

Potrivit art. 7 din Decretul nr. 31/1954, capacitatea de folosință începe de la nașterea persoanei și încetează odată cu moartea acesteia.

Rezultă așadar că, persoana fizică dobândește capacitate de folosință în momentul nașterii. Prin excepție, persoana fizică are capacitate de folosință din momentul concepției, cu condiția ca și copilul să se nască viu, situație în care vorbim de capacitate de folosință anticipată. Dovada nașterii se face cu certificatul de naștere.

Capacitatea de folosință încetează în momentul morții persoanei fizice. Moartea poate fi fizic constatată, când dovada morții se face cu certificatul de deces sau

¹ E. Lupan, D.A. Popescu, op. cit., p. 10; Gh. Beleiu, *Drept civil. Persoanele*, 1982, p. 41.

² G. Boroș, *Drept civil: partea generală*, ed. a II-a revizuită și adăugită, Ed. All Beck, București, 1999, p. 49.

³ O. Ungureanu, *Manual de drept civil. Parte generală*, ed. a IV-a, Ed. All Beck, București, 1999, p. 44.

⁴ G.C. Frențiu, *Instituții de drept civil român*, Ed. Casa Cărților, Oradea, 2002, p. 32.

declarată pe cale judecătorească, când dovada morții se face cu hotărârea judecătorească declarativă de moarte rămasă definitivă.

Dar cum se poate declara moartea unei persoane fizice?

Regula este aceea că declararea judecătorească a morții este precedată de declararea dispariției acelei persoane. Excepția o constituie declararea judecătorească a morții neprecedată de declararea dispariției¹. Așadar, în funcție de împrejurările dispariției unei persoane, declararea judecătorească a morții poate fi sau nu precedată de declararea dispariției².

2.1.1. Înregistrarea nașterii unei persoane fizice

Potrivit Legii nr. 119/1996³ cu privire la actele de stare civilă, întocmirea actului de naștere se face la autoritatea administrației publice locale în a cărei rază administrativ-teritorială s-a produs evenimentul, pe baza declarației verbale a următoarelor persoane: oricare dintre părinți, iar dacă, din diferite motive, aceștia nu o pot face, a medicului, a persoanelor care au fost de față la naștere sau a personalului din unitatea în care a avut loc nașterea, a rudelor ori vecinilor care au luat cunoștință despre nașterea unui copil, pe baza actului de identitate al mamei și al declarantului, a certificatului medical constatator al nașterii și, după caz, a certificatului de căsătorie al părinților.

Actul de naștere este centralizatorul înregistrărilor de stare civilă, el fiind un receptacol destinat să culeagă mențiunile tuturor faptelor sau actelor juridice care afectează personalitate de-a lungul vieții, precum nașterea, căsătoria, adopția.

Declararea nașterii se face în termen de 15 zile pentru copilul născut viu și în termen de 3 zile pentru copilul născut mort. Termenele se socotesc de la data nașterii. În cazul în care copilul născut viu a decedat înăuntrul termenului de 15 zile, declararea nașterii se face în termen de 24 de ore de la data decesului. Pentru copilul născut mort se întocmește numai actul de naștere.

Când declarația de naștere a fost făcută după expirarea termenelor mai sus amintite, însă înăuntrul termenului de un an de la naștere, întocmirea actului de naștere se face cu aprobarea primarului, respectiv a șefului misiunii diplomatice sau al oficiului consular de carieră, în cazul în care nașterea a avut loc în străinătate.

Dacă nașterea s-a produs în străinătate și întocmirea actului nu a fost făcută la misiunea diplomatică sau la oficiul consular de carieră al României ori la autoritatea locală din străinătate, întocmirea actului de naștere se face în țară, la autoritatea administrației publice locale de la domiciliul părinților, după ce Ministerul Internelor și Reformei Administrative verifică, prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe, dacă nașterea nu a fost înregistrată în străinătate.

¹ G.C. Frențiu, *op. cit.*, p. 33.

² B.D. Moloman, *Încheierea, desființarea, încetarea și desfacerea căsătoriei*, Ed. Karuna, Bistrița, 2008, p. 83.

³ Publicată în M. Of. nr. 282 din 11 noiembrie 1996, cu modificările și completările ulterioare.

Dacă declarația a fost făcută după trecerea unui an de la data nașterii, întocmirea actului se face în baza hotărârii judecătorești definitive și irevocabile, care trebuie să conțină toate datele necesare întocmirii actului de naștere.

Acțiunea pentru înregistrarea tardivă a nașterii se introduce la judecătoria în a cărei rază teritorială își are domiciliul persoana interesată sau unde are sediul instituția de ocrotire a copilului. În vederea soluționării, instanța solicită poliției verificări pentru stabilirea identității, precum și avizul medicului legist cu privire la vârsta și sexul persoanei al cărei act de naștere se cere a fi întocmit. Judecarea cauzei se face cu participarea procurorului.

Aceste dispoziții sunt aplicabile în mod corespunzător și în cazul în care nașterea unui cetățean român s-a produs în străinătate, iar declarația de naștere se face în țară.

Dacă nașterea are loc în tren, pe o navă sau aeronavă, ori într-un alt mijloc de transport în timpul călătoriei pe teritoriul României, întocmirea actului de stare civilă se face la autoritatea administrației publice locale a locului de coborâre sau de debarcare.

În cazul în care nașterea are loc pe o navă, în timpul unei călătorii în afara apelor teritoriale române, evenimentul se înregistrează în jurnalul de bord de către comandantul navei.

Dacă nașterea are loc pe o aeronavă, în timpul unei călătorii în afara teritoriului României, evenimentul se înregistrează de comandantul aeronavei în carnetul de drum.

Comandantul navei sau al aeronavei eliberează persoanelor îndreptățite o dovadă cu privire la înregistrarea făcută, iar la sosirea în țară înaintează prin căpitania portului, respectiv prin comandantul aeroportului, un extras de pe jurnalul de bord sau de pe carnetul de drum, autorității administrației publice locale a sectorului 1 al municipiului București, care va întocmi actul de stare civilă.

Orice persoană are dreptul de a cunoaște toate datele privitoare la propria naștere. S-a considerat atingere adusă vieții private, conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, refuzul autorităților britanice de a furniza unui tânăr, care își petrecuse copilăria în mai multe cămine de copii, dosarele cu privire la această perioadă din viața sa, aflate la asistența publică, pe motiv că informațiile cu privire la tânăr fuseseră furnizate de persoane care au solicitat păstrarea confidențialității. În acest caz C.E.D.O. a pus în balanță interesul tânărului de a obține informații privind propria sa viață (dreptul la protecția vieții private) și cel al terților de a păstra caracterul confidențial al informațiilor¹.

2.1.2. Înregistrarea morții unei persoane fizice

În cazul în care decesul are loc în tren, pe o navă sau aeronavă ori într-un alt mijloc de transport în timpul călătoriei pe teritoriul României, conform art. 8 din

¹ C.E.D.O., *cauza Gaskin contra Regatul Unit*, Hotărârea din 7 iulie 1989, publicată pe site-ul Curții Europene a Drepturilor Omului www.echr.coe.int

Legea nr. 119/1996, întocmirea actului de stare civilă se face la autoritatea administrației publice locale a locului de coborâre sau de debarcare.

Dacă decesul are loc pe o navă, în timpul unei călătorii în afara apelor teritoriale române, evenimentul se înregistrează în jurnalul de bord de către comandantul navei.

Dacă decesul are loc pe o aeronavă, în timpul unei călătorii în afara teritoriului României, evenimentul se înregistrează de comandantul aeronavei în carnetul de drum.

Înregistrările făcute în jurnalul de bord sau în carnetul de drum cuprind toate datele necesare întocmirii actului de stare civilă, precum și semnăturile cerute de lege, ele făcând dovada evenimentului până la întocmirea actului în condițiile prevăzute de lege.

Comandantul navei sau al aeronavei eliberează persoanelor îndreptățite o dovadă cu privire la înregistrarea făcută, iar la sosirea în țară înaintează prin căpitania portului, respectiv prin comandantul aeroportului, un extras de pe jurnalul de bord sau de pe carnetul de drum, autorității administrației publice locale a sectorului 1 al municipiului București, care va întocmi actul de stare civilă.

În caz de mobilizare, război, participare la misiuni de menținere a păcii sau în scop umanitar, Ministerul Apărării Naționale desemnează cadrele militare care înregistrează actele și faptele de stare civilă ale militarilor și ale personalului civil și le comunică autorităților administrației publice competente.

Potrivit art. 34 din Legea nr. 119/1996, întocmirea actului de deces se face la autoritatea administrației publice locale în a cărei rază administrativ-teritorială s-a produs decesul, pe baza declarației verbale făcute de către membrii familiei decedatului, iar în lipsa acestora, de către colocatari, vecini, administratorul imobilului, medicul sau alt cadru din unitatea sanitară unde s-a produs decesul, și a certificatului medical constatator al decesului.

Declarantul va depune certificatul medical constatator al decesului, actul de identitate și, dacă este cazul, livretul militar sau adeverința de recrutare ale celui decedat.

Declararea decesului se face în termen de 3 zile de la data încetării din viață a persoanei. În acest termen se cuprinde atât ziua în care s-a produs decesul, cât și ziua în care se face declarația.

Când decesul se datorează unei sinucideri, unui accident sau altor cauze violente, precum și în cazul găsirii unui cadavru, declararea se face în termen de 48 de ore, socotit din momentul decesului sau al găsirii cadavrului. În această situație este necesară și dovada eliberată de poliție sau de Parchet, din care să rezulte că una dintre aceste autorități a fost sesizată despre deces.

În cazul în care se declară decesul unui copil născut viu, care a încetat din viață fără ca declararea nașterii să fi fost făcută în termenele prevăzute de lege, ofițerul de stare civilă va întocmi mai întâi actul de naștere și apoi pe cel de deces. Dacă, din motive temeinice, actul de naștere nu poate fi întocmit, ofițerul de stare civilă întocmește actul de deces și ulterior urmărește înregistrarea nașterii.

Certificatul medical constatator al decesului, în care se consemnează cauza decesului, se întocmește și se semnează de către medic sau, în lipsa acestuia, de către un cadru mediu sanitar care a făcut constatarea.

Dacă decesul s-a produs pe o navă sau pe o aeronavă și nu există medic la bord, constatarea decesului se va face în primul port sau aeroport de escală, de către un medic.

În situația în care durata călătoriei navei până la primul port de escală este mai mare de 24 de ore, constatarea decesului se face de către comandant, împreună cu consiliul de bord, și se consemnează în jurnalul de bord. În caz de moarte violentă, comandantul navei va efectua cercetări, potrivit legii.

Întocmirea actului de deces privind un cadavru găsit se face la autoritatea administrației publice locale în a cărei rază administrativ-teritorială a fost găsit.

Dacă decesul unui cetățean român s-a produs pe o aeronavă aflată în afara teritoriului României sau pe o navă aflată în afara apelor teritoriale române, iar cadavrul este transportat în țară, înhumarea sau incinerarea se face pe baza dovezii eliberate de comandantul navei sau al aeronavei.

2.1.3. Declararea judecătorească a morții precedată de declararea dispariției

Ori de câte ori moartea unei persoane nu poate fi dovedită cu certificatul de deces se recurge la procedura declarării judecătorești a morții, după caz precedată sau neprecedată de declararea dispariției.

Cererea de declarare a dispariției se poate formula de orice persoană interesată, dacă de la data ultimelor știri din care rezultă că persoana a fost în viață a trecut 1 an.

Data ultimelor știri se poate stabili prin diferite mijloace de probă: înscrisuri, martori. În cazul în care această probă nu se poate realiza, deoarece nu există probe cu ajutorul cărora să se dovedească ziua ultimelor știri, art. 17 alin. (1) din Decretul nr. 31/1954 indică modul de determinare a datei ultimelor știri, stabilind că termenele de 1 an, respectiv de 4 ani se vor socoti de la sfârșitul lunii ultimelor știri, iar dacă nu se poate stabili nici luna, de la sfârșitul anului calendaristic. Prin urmare, în acest caz, termenele se vor calcula cu începere din ultima zi a lunii sau ultima zi a anului calendaristic, după caz, în care se plasează știrile din care rezultă că persoana era în viață¹.

Cererea se depune la judecătoria² în raza căruia persoana a cărei dispariție se cere a fi declarată și-a avut ultimul domiciliu. Președintele instanței, primind cererea, dispune afișarea acesteia la ultimul domiciliu al persoanei a cărei dispariție s-a cerut a fi declarată și la sediul primăriei în raza căreia se află ultimul domiciliu al persoanei, cu invitația ca orice persoană care deține vreo informație necesară soluționării cauzei să o comunice instanței.

¹ Gh. Beleiu, *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil.*, Ed. Casa de editură și presă „Șansa” S.R.L., București, 1994, p. 271; Proiectul viitorului Cod civil prevede la art. 36 alin. (2) că în situația în care nu se poate stabili data primirii ultimelor știri despre cel dispărut, termenul de 4 ani se calculează de la sfârșitul lunii în care s-au primit ultimele știri, iar dacă nu se poate stabili nici luna, de la sfârșitul anului calendaristic.

² În reglementarea Codului de procedură civilă, anterioară modificărilor aduse prin O.U.G. nr. 58/2003, aprobată prin Legea nr. 195/2004, competența soluționării cererii revenea tribunalului.

Totodată, se va dispune efectuarea de cercetări, prin organele primăriei și ale poliției, cu privire la persoana a cărei dispariție s-a solicitat a fi declarată.

După 45 de zile de la afișare, președintele instanței fixează termen de judecată, dispune citarea părților, persoana a cărei dispariție se cere a fi declarată urmând a fi citată de la ultimul său domiciliu. La judecată este obligatorie participarea procurorului.

Hotărârea definitivă se va afișa timp de 30 de zile la ușa instanței și a primăriei de la ultimul domiciliu. Existența unei asemenea hotărâri nu influențează capacitatea de folosință, deoarece persoana fizică dispărută se prezumă a fi în viață atâta timp cât nu există o hotărâre declarativă de moarte rămasă definitivă.

Ulterior, se poate solicita, aceleiași instanțe, declararea judecătorească a morții, dacă sunt întrunite următoarele condiții: există o hotărâre declarativă a dispariției, rămasă definitivă, care a fost afișată timp de 30 de zile; de la data ultimelor știri din care rezultă că persoana a fost în viață au trecut 4 ani; de la data afișării hotărârii judecătorești declarative a dispariției a trecut 6 luni.

Odată îndeplinite aceste condiții, instanța va pronunța o hotărâre judecătorească declarativă a morții.

Capacitatea de folosință se pierde la data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești declarative a morții.

Data morții se poate stabili cu orice mijloc de probă¹ în raport de împrejurările în care s-a produs [art. 18 alin. (2) și (3) din Decretul nr. 31/1954]. Dacă ziua morții nu poate fi stabilită se va considera ca dată a morții ultima zi a termenului după care se poate cere declararea judecătorească a morții, adică de regulă ziua în care s-au împlinit 4 ani de la data ultimelor știri (dacă dispariția fusese declarată cu cel puțin 6 luni înainte) sau ziua în care s-au împlinit 6 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii de dispariție (dacă această zi este ulterioară împlinirii celor 4 ani).

Dacă cel declarat mort reapare, hotărârea judecătorească declarativă de moarte este anulată.

Atât hotărârea declarativă de moarte, cât și cea de anulare a unei asemenea hotărâri, odată rămase definitive se comunică serviciului de stare civilă pentru a se înscrie în registrul actelor de stare civilă.

2.1.4. Declararea judecătorească a morții neprecedată de declararea dispariției

În cazul în care o persoană a dispărut în timpul războiului, într-un accident de cale ferată, într-un naufragiu, incendiu, cutremur, catastrofă de cale ferată, aeriană sau altă împrejurare care îndreptățește a se presupune decesul poate fi declarată moartă doar dacă de la data dispariției persoanei a trecut cel puțin 1 an².

Dovada împrejurării se face cu orice mijloc de probă.

¹ Este vorba de înscrisuri, martori.

² Proiectul noului Cod civil reduce termenul la 6 luni [art. 37 alin. (1)].

Dacă ziua împrejurării în care a avut loc dispariția nu poate fi stabilită, atunci termenul de 1 an se va socoti de la sfârșitul lunii în care s-a produs împrejurarea, iar dacă nu se poate stabili nici luna, se va socoti de la sfârșitul anului calendaristic.

Și în această situație sunt aplicabile dispozițiile art. 18 alin. (2) și (3) ale Decretului nr. 31/1954, conform cărora „data morții se stabilește potrivit cu împrejurările”, iar „în lipsă de indicii îndestulătoare se va stabili ca dată a morții ultima zi a termenului după care se poate cere declararea judecătorească a morții”, adică ziua în care s-a împlinit 1 an de la data dispariției persoanei în împrejurările excepționale în care nu este necesară declararea dispariției. În literatura juridică¹ s-a subliniat faptul că în aceste împrejurări excepționale este posibil ca instanța să stabilească data morții chiar pe data producerii evenimentului în cursul căruia persoana a dispărut, dacă din probe rezultă suficiente indicii că moartea s-a produs chiar cu acel prilej (spre exemplu, accident aviatic, naufragiu, război, cutremur catastrofal).

Efectele hotărârii judecătorești declarative de moarte, dispozițiile privind anularea acesteia sunt identice celor menționate anterior în cadrul subpunctului *Declararea judecătorească a morții precedată de declararea dispariției*.

În practica judiciară, pornindu-se de la faptul că art. 16 alin. (3) al Decretului nr. 31/1954 cuprinde doar o enumerare exemplificativă a împrejurărilor care pot duce la declararea judecătorească a morții, s-a apreciat că aceasta poate fi pronunțată și în cazul altor împrejurări asemănătoare care îndreptățesc a se presupune decesul, fără a mai fi necesară parcurgerea procedurii prealabile a declarării judecătorești a dispariției.

Astfel, într-o speță², instanța a declarat moartea prezumată a lui R.N., fratele petentului, reținând că „există suficiente elemente care îndreptățesc aplicarea prezumției morții”. În fapt, în baza probatoriului administrat, s-a reținut că la data de 28 octombrie 1998, în jurul orei 13, R.N., fiind în stare de ebrietate, s-a urcat în barca condusă de martorul D.G. și, dezechilibrându-se, a produs răsturnarea ambarcațiunii în Dunăre. Martorul a fost salvat de câțiva săteni, dar R.N. s-a scufundat și, în ciuda căutărilor, nu a mai fost găsit.

2.2. Capacitatea de exercițiu a persoanei fizice

Capacitatea deplină de exercițiu se dobândește la împlinirea vârstei de 18 ani.

Persoana (femeia sau bărbatul) care se căsătorește înainte de împlinirea acestei vârste, dobândește, prin căsătorie, capacitate deplină de exercițiu³.

¹ M. Mureșan, *Drept civil. Persoanele. note de curs*, Ed. S.C. „Cordial” S.R.L., Cluj-Napoca, 1992, p. 27.

² C.S.J., secția civilă, decizia nr. 1396/2002, în „Dreptul” nr. 12/2003, p. 230.

³ Conform art. 4 C. fam. (Legea nr. 4/1973, în forma modificată prin Legea nr. 288/2007, (M. Of. nr. 749 din 5 noiembrie 2007)], vârsta minimă de căsătorie este 18 ani.

Pentru motive temeinice, minorul care a împlinit vârsta de 16 ani se poate căsători în temeiul unui aviz medical, cu încuviințarea părinților săi ori, după caz, a tutorelui și cu auto-

Întrucât textul, în forma sa modificată, se referă la persona care se căsătorește, și nu la minoră, așa cum se prevedea în forma anterioară Legii nr. 288/2007, suntem de părere că nu numai femeia minoră, ci și bărbatul minor se poate căsători anterior vârstei majoratului, dacă există motive temeinice, avizul medical, încuviințarea părinților săi ori, după caz, a tutorelui, precum și autorizarea direcției generale de asistență socială și protecția copilului în a cărei rază teritorială își are domiciliul.

Minorii sub 14 ani și interzișii judecătorești sunt lipsiți total de capacitate de exercițiu, iar cei cu vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani au capacitate de exercițiu restrânsă, în sensul că actele se încheie personal, dar cu încuviințarea reprezentantului legal.

Capacitatea de exercițiu încetează:

- prin moartea persoanei fizice;
- prin punerea sub interdicție judecătorească;
- prin anularea căsătoriei minorului căsătorit înainte ca acesta să împlinească 18 ani. În acest ultim caz, suntem în prezența unei încetări temporare a capacității de exercițiu, care durează până la împlinirea vârstei de 18 ani sau până la încheierea unei noi căsătorii înainte de această vârstă.

§ 3. Identificarea persoanei fizice

Identificarea persoanei fizice se realizează cu ajutorul unor drepturi subiective nepatrimoniale: dreptul la nume, dreptul la domiciliu, dreptul la reședință, starea civilă, numite *attribute ale persoanei fizice*. Aceste drepturi prezintă caracterele juridice proprii drepturilor subiective nepatrimoniale: caracterul *absolut* (în sensul că aceste drepturi sunt opozabile față de oricare persoană, care are obligația de a nu face nimic pentru a stânjeni realizarea lor), caracterul *inalienabil* (imposibilitatea transmiterii prin acte juridice între vii sau *mortis causa*), caracterul *imprescriptibil* (imposibilitatea stingerii prin neuz, respectiv imposibilitatea dobândirii prin folosință îndelungată), caracterul *strict personal* (imposibilitatea exercitării prin reprezentare), caracterul *universal* (drepturile aparțin tuturor persoanelor fizice).

Noțiunea de identificare a persoanei juridice presupune individualizarea persoanei fizice în raporturile juridice civile cu ajutorul unor elemente care caracterizează omul ca subiect de drept civil. Scopul identificării îl constituie necesitatea de a se putea realiza o distincție între o persoană fizică și alta, participante la raporturile de drept civil.

Omul, ca persoană fizică este înregistrat de la naștere, care este o primă identificare. Pe parcursul minorității el este ocrotit de părinți, de tutore sau de

rizarea direcției generale de asistență socială și protecția copilului în a cărei rază teritorială își are domiciliul.

Dacă unul dintre părinți este decedat sau se află în imposibilitatea de a-și manifesta voința, încuviințarea celuilalt părinte este suficientă.

Dacă nu există părinți, nici tutore care să poată încuviința căsătoria, este necesară încuviințarea persoanei sau autorității care a fost abilitată să exercite drepturile părintești.

curator, ceea ce presupune de asemenea o identificare a sa. În viața omului, de regulă, intervine căsătoria, ceea ce are ca efect schimbarea situației sale juridice, a stării sale civile, fiind vorba din nou de identificarea sa în ipostază de căsătorit.

3.1. Numele persoanei fizice

Reprezintă acel atribut de identificare a persoanei fizice care „constă în dreptul omului de a fi individualizat, în familie și societate, prin cuvintele stabilite, în condițiile legii cu această semnificație”¹. Prin urmare, prin nume putem înțelege *cuvintele sau totalitatea cuvintelor cu ajutorul cărora se individualizează persoana fizică*².

Reglementarea legală a numelui o găsim în art. 12 alin. (2) din Decretul nr. 31/1954, conform căruia numele cuprinde numele de familie și prenumele.

Conținutul dreptului la nume include următoarele drepturi³:

- dreptul titularului de a purta numele, adică dreptul de folosință a numelui;
- dreptul de a cere îndreptarea, rectificarea erorilor, a greșelilor de scriere a numelui strecurate în actele care cuprind numele (acte de stare civilă sau acte de identificare);

- dreptul de a se opune la folosirea fără drept a numelui de altă persoană.

Conform literaturii de specialitate⁴, numele se caracterizează prin: *opozabilitate erga omnes* (dreptul la nume este opozabil tuturor, având caracter absolut); *inalienabilitate* (persoana fizică nu poate să renunțe la numele său, nu îl poate vinde sau dona, adică dispune de el prin acte juridice); *imprescriptibilitate* (numele nu se pierde prin neutilizarea lui, respectiv oricât s-ar folosi el nu se poate dobândi prin utilizare îndelungată), *personalitate* (numele este strâns legat de persoana omului, el nu se poate exercita decât personal, nefiind posibilă reprezentarea), *universalitate* (toți oamenii au dreptul la nume), *legalitate* (condițiile de dobândire, de modificare sau de schimbare a numelui se stabilesc numai prin lege), *unitate* (deși este alcătuit din numele de familie și prenume, aceste elemente împreună individualizează aceeași persoană fizică).

3.1.1. Numele de familie

Numele de familie se dobândește prin efectul filiației. Numele de familie este comun membrilor aceleiași familii.

3.1.1.1. Stabilirea numelui de familie

Stabilirea numelui copilului diferă după cum acesta este sau nu din căsătorie.

¹ Gh. Beleiu, *Drept civil român. Introducere ...*, p. 316.

² E. Lupan, D.A. Popescu, *op. cit.*, p. 99.

³ Gh. Beleiu, *Drept civil român. Introducere ...*, p. 316; E. Lupan, D.A. Popescu, *op. cit.*, p. 99.

⁴ Gh. Beleiu, *Drept civil român. Introducere ...*, p. 316; E. Lupan, D.A. Popescu, *op. cit.*, p. 99.

În cazul copilului din căsătorie, acesta ia numele de familie comun al părinților. Dacă părinții nu au nume comun, aceștia de comun acord vor stabili numele copilului lor, care poate fi numele de familie al unuia dintre părinți sau numele lor reunite. În caz de neînțelegere autoritatea tutelară este îndrituită să stabilească numele de familie al copilului, după ascultarea obligatorie a părinților¹.

În cazul copilului din afara căsătoriei, dacă acesta și-a stabilit filiația față de ambii părinți, numele de familie al copilului se stabilește de părinți de comun acord (numele de familie poate fi fie numele de familie al unuia dintre părinți, fie numele de familie reunite a ambilor părinți), iar dacă aceștia nu se înțeleg se stabilește de autoritatea tutelară, cu ascultarea obligatorie a părinților.

Copilul din afara căsătoriei a cărui filiație a fost stabilită numai față de unul din părinți va avea numele de familie al părintelui față de care s-a stabilit filiația².

Numele de familie al copilului găsit, cu părinți necunoscuți se stabilește prin dispoziția primarului³ locului unde a fost găsit copilul.

În starea civilă a copilului pot apărea schimbări, care determină modificări ale numelui de familie. Aceste schimbări pot fi urmarea modificărilor în filiația persoanei fizice (spre exemplu, se admite acțiunea în tăgada paternității, constatându-se că soțul mamei nu este tatăl copilului, situație în care copilul devine din afara căsătoriei, iar numele său va suferi modificări în sensul dobândirii numelui de familie pe care mama sa la avut în momentul nașterii sale; se stabilește filiația copilului față de o femeie căsătorită, pe baza recunoașterii voluntare, când de asemenea se produc modificări în privința numelui de familie al copilului), a schimbărilor generate de adopție sau determinate de căsătorie.

3.1.1.2. Modificarea numelui de familie

Modificarea numelui de familie datorită schimbărilor în filiație poate fi urmarea stabilirii filiației copilului găsit, din părinți necunoscuți, urmarea stabilirii filiației

¹ Art. 62 C. fam. prevede: „Copilul din căsătorie ia numele de familie comun al părinților. Dacă părinții nu au nume de familie comun, copilul va lua numele de familie al unuia dintre ei ori numele lor reunite. În acest caz, numele copilului se va stabili prin învoiala părinților și se va declara, odată cu nașterea copilului, la serviciul de stare civilă. În lipsa unei asemenea învoiei, autoritatea tutelară de la domiciliul copilului va hotărî, ascultând pe părinți, dacă copilul va purta numele unuia dintre ei sau numele lor reunite”.

² Art. 64 C. fam. prevede: „Copilul din afara căsătoriei dobândește numele de familie al celui dintre părinți față de care filiația a fost mai întâi stabilită. În cazul în care copilul a fost recunoscut în același timp de ambii părinți se aplică dispozițiile art. 62 alin. (2)”.

³ Potrivit art. 23 alin. (2) din Legea nr. 119/1996, în cazul copilului părăsit de mamă, dacă identitatea mamei nu a fost stabilită în termen de 30 de zile de la întocmirea procesului-verbal de constatare a părăsirii copilului, serviciul public de asistență socială în a cărui rază administrativ-teritorială a fost găsit copilul, pe baza documentației transmise de direcția generală de asistență socială și protecția copilului, are obligația ca în termen de 5 zile să obțină dispoziția de stabilire a numelui și prenumelui copilului și să facă declarația de înregistrare a nașterii la serviciul public comunitar de evidență a persoanelor.